

Amint jární kezdtem, korábban sose volt gondjaim támadtak. A szanatórium-ban csak néhány beteg lakott, és még azok is korosabb férfiak, öreg nők. Az épület a falutól teljesen elkülönült, igen magasan helyezkedett el, ráadásul olyan út mentén, ahol alig fordult meg valaki.

Max Blecher 29

Különben semmibe vívő gyönyörű út volt, mely aztán beleveszett a hegyekbe, az alpesi virágokkal borított mezőkbe és az ősi, korhadozó fenyőerdőkbe. Néha a szerelmeseik sétálgattak rajta.

FÉNYES ODÚ

(Naplóregény-részlet)

Amikor Berckből eljöttem, azt képzeltem, majd valami népes szanatóriumba érkezem, tele lelkesen vidám fiatalsággal, erre meg pont egy ilyen teljesen eldugott, unalmasan gyászos villába pottyantam, ahol szemüvegüket orrukon tologató nyugdíjas asszonyságok naphosszat kötögetnek, illetve vértolulásos angolok szobáikban üldögélve nagy komolyan, megfeszített figyelemmel bridzseznek.

Amint jární kezdtem, és megtettem első lépéseimet a folyosón, mozgásképtelenül töltött éveim alatt szőtt ábrándjaim és illúzióim elterebélyesedésével már-már vérszemet kaptam, ugyanakkor néhány végtelenül naiv elképzelésem is támadt.

– Na végre, most, hogy már jární tudok, szóbaelegyedhetek majd valami szép nővel, mert biztosan sétálgatnak erre is úgy alkonyattájt...

Ábrándozni kezdtem csodálatos szobákban heverő, festett arcú szépséges beteg nőkről, akiknek meztelenségét csak épphogy takarja a köpeny, engem „csendőrában” fogadnak, így jutok szobáról szobára, minden egyes délután újabb és újabb meztelenségében elbűvölő grófnőt ismerek és szeretek meg, nyakuk körül drágagyöngysor, csuklójukon káprázatos karkötők, na igen, főleg a grófnők, álmaimban ezek a nők kerültek első helyre.

Nagy izgalomban váraкоztam, és úgy képzeltem, hogy az elegáns szanatóriumok világában majd szívesen fogadnak, keblükre ölelnek.

Végre eljött az a nap is, amikor barátaimmal kiléphettem a szanatórium kapuján. Két angol volt, egyikük mankóval járt, majdhogynem gyógyultnak mondható, skóciai erdőfelügyelő, a másik vesebeteg ember volt, az új-zélandi Auckland városából idejött mérnök, társával ott építkezési vállalkozást vezetett.

Ez utóbbi barátom hetente kapott otthonról újságokkal és képes folyóiratokkal dugig tömött nagy dobozokat, így láthattam valamit a csodálatos új-zélandi tájból, például az erdők tisztásain lefelé tartó ezüstös

zuhatagokat, néha mellettük állt egy-egy idős bennszülött, akinek hullámos, ősz haja mintha a vízesés pontos, csak méretben különböző mása lett volna. Korábban azt hittem, hogy már nem is élnek olyan karjukon és nyakukban varázsamuletteket viselő őslakosok, akik kivájt fatörzsekben üldögélve ereszkednek le a folyamokon.

Egy finoman és művészi szakértelemmel faragott jáde fétisekről készített fotó nézegetése közben közöltem is ezt a mérnökkel. Mire nevetve előszedte zsebéből a kulcscsomójára akasztott zöld jáde fétist, mely a fotóbelinek szakasztott mása volt. Teljesen elképesztett az általa bemutatott amulett valóságossága, annál is inkább, mert abban a pillanatban az a tárgy számomra még a nyomtatott illusztrációk bizonytalan újdonságának hamvaságát hordozta magán, ezért a mérnöknek le kellett szednie a kulcscsomóról, kezembe kellett adnia, hogy megtapogathassam, marokra foghassam, ám mindenekelőtt fény felé tartva megcsodálhassam a jáde áttetszőségében mint valamiféle megkövült vízben jelentkező hullámokat és árnyakat.

Hihetetlen szépséget egyesített magában ez a gülü szemű törékeny kis szobor, melynek tátott száján futott át a gyűrű, amivel tulajdonosa a kulcscsomóhoz kapcsolta, kopogtatásra tompán rekedtes hangot adott ki, melyet olyan rövid, csengő visszhang kísért, amihez foghatót addig sose hallottam. Nyilvánvalóan csak figyelemhiánnyal és a megszokással magyarázható, hogy mi, emberek elsiklunk a világban felhangzó ezer meg ezer ehhez hasonló zaj, csilingelés, csengés és hang fölött, ugyanígy nem vesszük észre a színeket, a viz, az üveg és a drágakövek csillogását se. A jáde amulett néhány napig velem maradhatott a szobában, néha éjnek évadján felébredve utána nyúltam, szemem elé tartva minden egyes pillanatban újabb és újabb rajzolatokat, kaleidoszkópszerű látványképeket fedeztem fel áttetsző anyagában.

Hát ezzel a mérnökkel meg a másikkal, az erdőmérnökkel sétáltam ki legelőször a klinika előtt elhaladó, hegyekbe vezető útra, melyet a délután bizonyos óráiban még forgalmasnak is lehetett mondani, hiszen néhány tüdőbeteg felsétált egészen idáig a virágszedés kedvéért, illetve azért, hogy önfeledten beszippanthassa a friss hegyi levegőt.

Volt ott egy kőpad is, arra ültünk le pihenni, s akkor ütötte meg fületem, miről is suttoznak:

- Mit gondolsz, ma eljön?
- Lehet, hogy már elment...
- Túl korán van még... ha jön, akkor csakis ezután...
- Hát jó, várjunk, úgyszincs más dolgunk.

Mindketten kacarásztak, miközben el is pirultak, huncut pillantásokat váltottak, mintha valami egészen perverz, csakis kettejükre jellemző szenvedély fűtötte volna őket.

És valóban szenvedélyről volt szó, csak hát amolyan egészen ártalmatlanról, egy errefelé naponta elsétáló virágszedő lánnyal flörtölgettek, akivel addig még csak szót se váltottak, kapcsolatuk az elhaladó felé küldött mosolyra korlátozódott, illetve néhány napja már fejbiccentést is megengedtek maguknak.

31

Ezért a mosolyért és apró szimpátiajelért igyekeztek napi sétájukat mihamarabb elkezdni, majd sutyorászva, végtelen gyermeki örömet nevetésbe fojtva elhelyezkedtek a padon.

Puhatolózó kérdéseimet kezdetben elhárították, csak akkor vallottak színt, amikor már az egyik ápolónőtől tudomást szereztem az „idillről”, egy délutánon pedig a várva várt lányt is megmutatták. Lóképű svájci lány volt, szürke szemében vadság és féltékenység vegyült. Biztos tüdőbeteg volt, elárulta ezt halovány színű arca, melyen a betegség két kékeslilas foltot lobbantott fel, svájcisapkát és rézgombos rövid kék kosztümet viselt, mellére egyik absztinenciás baráti társaság fehér-piros csíkos jelvényét tűzte, melyen jelszó fölött szálló sas volt látható, emlékszem, a szanatóriumban valaki meg is jegyezte, hogy nem találó a jelkép, a sas ugyanis nem is absztinens.

Lábán puha őzbőrből készült csizma, a latyakos tavaszi napokon hegyi sétatíhoz ennél jobbat már nem is viselhetett volna.

Ettől kezdve hárman mosolyogtunk rá, illetve üdvözlöttük diszkrétén, melytől mindenképpen meghatódott, ám már nem tartott ez így sokáig, ugyanis néhány napnyi efféle ismeretség után, amikor szokás szerint ő lefele jött, mi meg felfele haladtunk, szóval akkor pár lépéssel lemaradva barátaitól hirtelen ötlettől vezérelve, fesztelenül megszólítottam a mellettem éppen elhaladó lányt:

– Kérem, álljon meg egy pillanatra, szeretnék mondani valamit.

Elpirulva megtorpant, ujjai között pár fent szedett kék virágot forgatott.

– Íme, mi a helyzet, barátaim várva várják, hogy végre megismerkedhessenek önnel, de sehogy se találunk olyan közös ismerőst, aki bemutatná őket. És mivel tudom, megérti a dolgot, s nem is haragszik meg az egészért, vettem a bátorságot, megállítottam, megszólítottam, remélem, nem tart arcátlannak, és elnézi nekem.

Beszédem közben egyik barátom a háta mögül jövő hangok felé fordult, így vette észre, hogy az addig ismeretlen lánnyal társalgok.

Azt hiszem, nem sok mindenen képedt el ennyire életében, mindenesetre döbbsent csodálkozás rítt le arcáról, mintha valami egészen rendkívüli dolog tanúja lenne. Felém mutogatva önkéntelenül dadogni kezdett:

– Nézd csak, ni, veled beszél... ott... beszél veled...

Amikor aztán kezemmel magunkhoz intettem őket, döbbenete még a korábbinál is nagyobb lett, és bár barátaim már korosnak számítottak, mégis mindketten belevörösödtek az üdvözlő kézfogásba.

32 Azt hiszem, olyasmit műveltem, amit még életükben nem láttak. Így tehát hosszú hónapok után végre sikerült egy kis életet lehelni „idilljükbe”, a mosolygós és baráti fejbiccentésről áttérhetek „a virágot szedő lánnyal” lefolytatandó beszélgetésekre, aki egyes délutánokon még meg is látogatta őket, sőt, teázgatott velük.

Ezzel a titokzatos lány iránti érdeklődésem meg is szűnt, ám a félreeső úton tett sétáim egy számomra sokkal kínosabb, drámaibb és fölöttébb szégyenletes eseményhez is kötődnek. Mai napig emészt és kínozt valami, ha tettem felidézem, pedig az azóta velem megesett sok kellemetlenség már feledés fátylát borította arra a bizonyosra, arról nem is beszélve, hogy mostanra már megtanultam elfogadni az érzelmeimre vonatkozó ítélezéseket, és még a lelkiismeret vizsgálata is idegen tőlem, mert teljességgel hidegen hagy.

Mivel pedig e könyvet nem a saját vagy az olvasó lelki békéjének megőrzése érdekében írom, hát elmesélem ezt a mindkét érintett számára oly borzalmasan kellemetlen történetet.

Mankóval támogatott sétáimon, melyek a szanatórium előtti kőpadig vezettek, össze-összetalálkoztam pár nyögődjással, aki a közelben lévő pompás szanatóriumban lakott, rendkívül kényelmes, luxusszobás hatalmas hotel volt ez, természetesen jó magas árakkal.

Az utlakás tehát azt feltételezte, hogy a szóban forgó nyögődjások elég gazdagok legyenek, és mégse tudtak ezek az emberek érdekelni, nem óhajtottam ismeretségüket se. Főleg a súlyos állapotban lévők költöztek oda, a csak magukkal foglalkozók, magukra odafigyelők, az egyfolytában csak lázra és köptetőkre gondoló nyögődjások, akik éppen ezért túl korán meg is vénültek. A szanatórium „komoly” nyögődjásai voltak ők, ám tudtam, hogy akadnak fiatalok és vidámak is, gyönyörűséges nők és jóképű férfiak, akik éjszakáikat meg délutánjaikat, nemigen gondolva a betegségre, tilalmas mulatozással töltötték, nos hát, éppen ezekkel akartam én megismerkedni.

Míg hosszabb táv megtételére képtelen voltam, és legalább pár órát nem tudtam lábon állva vagy járva tölteni, reménytelen volt arra gondolni, hogy a faluba lemenve felkeressem őket. A nagyszerű szanatórium ugyan a közvetlen közelünkben volt, ám senki olyan személyt se ismertem, aki bevezethetett volna az engem érdeklő emberek közé.

Hát éppen ezért szántam rá magamat, hogy szóba elegyedjem valamelyik „komoly” nyögődjással, hiszen így eljuthattam a szanatóriumba a „komolytalanok” közelébe.

A magányos nyögődjások között volt egy nagyjából tizennyolc éves, kissé görbén járó, elég jellegtelen arcú szeplős lány, mindig ugyanazt a zöld sálat és szürke szövetből készült angol kosztümot viselte, időnként fojtottan beleköhögött zsebkendőjébe, vagy megállt, leült egy padra, hogy lélegzete ritmusa helyreökkenhessen.

33

Elterveztem, hogy beszédbe elegyedem vele, ismeretlenül is megszólítom, ahogy már korábban is eljártam, aztán udvarlással magamhoz édesgetem, hogy látogatóba mehessek hozzá, könyveket, újságokat cserélgethessünk, hátha beajánl másoknak is a szanatóriumban.

Már nem is maradt más hátra, minthogy kilessem, mikor van éppen egyedül az úton, vagy hogy mikor tart pihenőt, akkor meg csak oda kell lépnem hozzá. Többször is kísérleteztem szemezéssel, és bár biztosan tudtam, hogy észreveszi kitarító próbálkozásomat, beleegyezésnek, a bátorításnak semmi jelét sem adta. Előremeredő, közönyös tekintettel járkált, se jobbra, se balra nem nézett, mozdulatai éppoly jellegtelenek, monotonok voltak, mint önmagába forduló szeplős orcája.

„Azt hiszem, mégis legyezgetné a hiúságát, ha udvarolni kezdenék neki” – imígy morfondírozgattam. „Elég csúf, biztosan senki se foglalkozik vele a szanatóriumban.”

Egy nap aztán úgy tűnt, eljött a pillanat, elszántam magamat. Csak pár lépésre voltam tőle, így bevártam.

Nagy magabiztosan megközelítettem, és amikor már csak egy lépésre volt tőlem, fejfedőmet levéve, azt hiszem, nagyjából ugyanazt mondhattam neki, mint pár nappal korábban a mértékletességre intő jelvényt viselő fiatal svájci lánynak:

– Kisasszony, kérem, szeretnék önnek mondani valamit, és ugyanakkor szeretnék önnel megismerkedni...

Azt hiszem, mindössze ennyit mondhattam, mert időközben a lány nem állt meg, csak szemrehányó tekintetét emelte rám egy pillanatra, majd mintha senki se szólította volna meg, kimért léptekkel, mereven folytatta is útját tovább, én meg világ csúfjára ott maradtam az úton fedetlen fővel, mankóra támaszkodva, dadogva öklendezve fel a jó előre kigondolt szavakat, ám hiába, mert már senki se hallotta. Irgalmatlanul feldühödtem. A lányra vonatkozó korábbi ítéleteim az ingamozgás mintájára, egy szempillantás alatt ellentétükbe fordultak.

Aznap este barátaimnak is elmeséltem a történeteket.

– Csak csúf lánnyal ne kezdjen az ember – kezdtem magyarázni –, mert még azt fogja hinni, hogy el akarod csábítani, hiszen mindenki más békén hagyja, de erre jössz te, és megszólítod... Biztosan elpletykálta már, hogy a szanatórium melletti erdőcskében egyszer csak rátámadt egy szatír, aki meg is akarta erőszakolni... ha! ha!...

Ám a legkínosabb dolog, ami a legjobban feszélyez, még csak ezután jött, másnap, a barátaimmal tett szokásos sétán.

A többiekkel voltam, amikor elhaladt mellettem, ádáz indulattal szűrtem fogaim között a szót, ám épp elég hangosan ahhoz, hogy ő is meg-

34 hallhassa:

– Na és... nem is sajnálom... úgylis elég csúfocska.

Hallhatta, hiszen biztosan felháborodásában kezdett el köhögni. Én viszont elégedett voltam, hogy ilyen gyorsan elégtételt vehettem. Elterveztem, hogy összeismerkedek valakivel a szanatóriumból, és akkor majd kertelés nélkül megmondom neki, hogy itt nincs egy szatír se, főleg pedig neki nincsen.

A rákövetkező napokban tényleg megismertem egy ott lakó fiatalembert. Most már biztos lehettem benne, hogy vele is beszélhetek. Így hát bejárhattam a gazdagok lakta szanatóriumba, ahol – persze csak a folyosókon – szép nőkkel és előkelő fiatalemberekkel találkozhattam, akiket csak később sikerült megismernem.

Eljött aztán a nap, amikor bemutattak az „én kis csúfságomnak”. Fakón szürke, langyosan borús nap volt, barátommal kísértünk a siklóig egy távozó beteg nőt, aki pont a peronon búcsúzkodott.

Az összes barátja ott volt, a szanatórium olyannyira előkelő volt, hogy még saját állomással is rendelkezett, ide érkeztek és innen indultak a vonal végéről a siklók.

A kíséző csoportban ott volt az én „csúfocskám” is, igaz, kissé félrehúzódva. Megpillantott, és el is pirult. Megkérdeztem a barátomat, hogy be tudna-e mutatni neki. Közben a lány figyelemmel követett, próbálta kitalálni, miről is lehet szó.

– De miért mutassalak be neki? – kérdezte barátom. – Teljesen érdektelen ismerős... ez a lány néma...

– Hogy mondd? – esett le az állam.

– Hát mondom, hogy néma... azaz: nem beszél, rendkívüli komplikációkkal járó gégehurutja van, nem szabad neki se szilárd ételt ennie, se beszélnie... máskülönb, ha akarna se tudna valamiféle értelmezhetetlen hörgésnél többet kinyögni, mivel hangszálait szétmarta a tüdővész... azt mondják az orvosok, hogy már nem húzza túl sokáig...

Abban a pillanatban azonban be is futott a sikló, így mindenki a beteg távozásával volt elfoglalva, de az állomás elhagyása előtt még egyszer találkozott tekintetem a „csúfocskáéval”, szeméből valamiféle neheztelés sugárzott felém.

Bánatosan, kétségbeesve távoztam, miközben úgy visszhangzottak bennem a szavak, mintha egy rossz gramofonról érkeztek volna: „néma... a lány néma... néma”.